



№ 209 – ноември 2012

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година ОБЛАСТ Кърджали – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област Кърджали е разположена в Южния централен район и е една от 28^{-те} области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата площ на областта е 3 209 кв. км., което представлява 2.9% от територията на страната. Броят на населените места е 470, администрирани в 7 общини, като градовете са 5, а селата – 465. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 152 808 души или 2.1% от населението на страната. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 256 558.6 дка и заема 8% от територията на страната.



СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в област Кърджали е 22 833, което представлява 20.9% от стопанствата в Южен централен район и 6.2% от стопанствата в цялата страна. Използваната земеделска площ в размер на 256 559 дка се стопанисва от 22 502 стопанства. Средният размер на ИЗП е 11.4 дка за областта или 11% от средния размер за страната – 101.3 дка. Броят на стопанствата, които не разполагат с ИЗП, е 331 бр. Земеделските стопанства са едни от най-дребните в страната. С най-голям дял на ИЗП е община Кърджали – 22% или 56 743 дка. Най-голям е броят на стопанствата в община Кирково – 24% от всички в областта или 5 448 бр. Делът на ИЗП е най-малък в община Джебел – 7% или 18 448 дка, разпределена на 1 690 стопанства. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП са 22 бр. и обхващат 8% (21 255 дка) от ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 15 213 бр. или 68% от стопанствата с ИЗП в областта, но обработват 27% (68 622 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област Кърджали според размера на ИЗП по общини

Община	Общо			ИЗП (дка)											
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област Кърджали	22 833	256 558.6	11.4	331	15 213	68 622.4	5 102	67 926.0	1 975	64 846.7	190	33 908.5	22	21 255.0	
Ардино	2 673	31 798.1	11.9	2	1 675	8 251.6	693	9 346.8	278	9 265.5	23	с	2	с	
Джебел	1 690	18 448.3	11.2	40	956	4 823.2	484	6 412.3	206	6 606.5	4	606.3	-	-	
Кирково	5 448	40 818.8	7.5	4	4 444	22 614.5	846	10 858.9	147	4 497.3	5	с	2	с	
Крумовеград	4 219	47 104.4	11.2	5	2 556	13 007.6	1 262	16 817.7	368	11 046.6	25	3 909.2	3	2 323.3	
Кърджали	3 936	56 742.6	15.3	221	2 536	7 722.9	628	8 438.6	448	15 727.5	98	19 510.9	5	5 342.7	
Момчилград	2 555	26 627.2	10.7	55	1 774	5 904.9	454	5 971.3	245	8 467.6	24	3 769.8	3	2 513.6	
Черноочене	2 312	35 019.2	15.2	4	1 272	6 297.7	735	10 080.4	283	9 235.7	11	1 615.0	7	7 790.4	

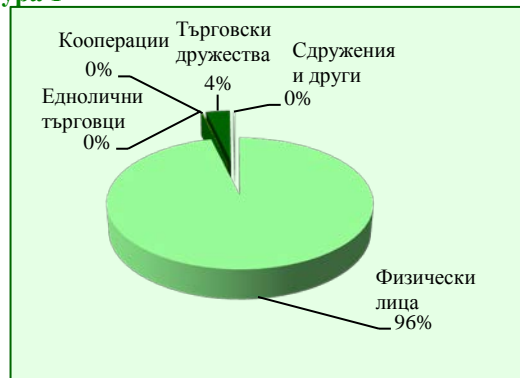
Резултати и анализи

Разпределение на ИЗП в Област Кърджали

Използваната земеделска площ в размер 256 559 дка е разпределена на 22 502 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област Кърджали. Броят на стопанствата, които са на физически лица, е 22 465 и те обработват 96.2% от общата ИЗП при средна площ в размер на 11 дка. Търговските дружества са 21 и ползват 3.5% от общата ИЗП. При тях средната площ на стопанство е значително по-висока – 426.3 дка. Земеделските кооперации и едноличните търговци имат незначителен дял при обработката на земята в областта. Собствена на стопанствата е 74% от използваната земя, а 26% е наета.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

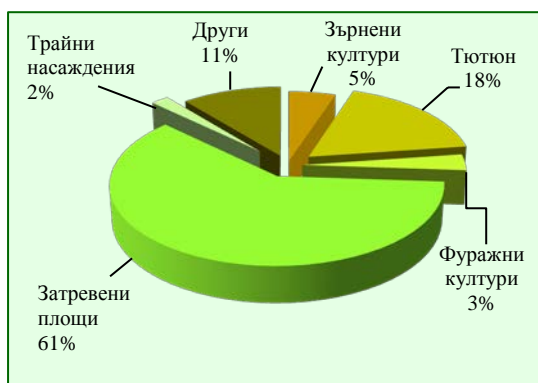
Фигура 1



РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по култури

Фигура 2



Обработваемата земя в областта е 84 521.6 дка или 33% от ИЗП на областта и е разпределена в 16 232 земеделски стопанства.

Постоянно затревените площи са 156 575 дка, което е 61% от ИЗП. Техническите култури заемат 18% от ИЗП на областта и 54% от обработваемата земя. Делът на тютюна е 99% от техническите култури и 18% от ИЗП. В областта се отглежда 18% от тютюна в страната.

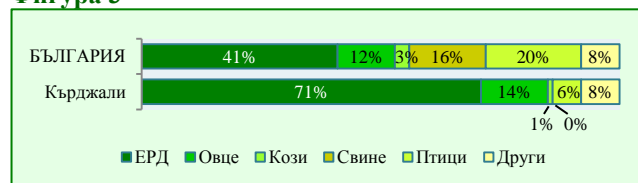
Фуражните култури заемат 3% от ИЗП на областта. 90% от тях е делът на временните бобови. Трайните насаждения представляват 2% от ИЗП на областта. От тях делът на овощните видове е 66%. 23% от площите с овощни видове са заети със сливи и джанки, а по 20% са череши и ябълки. Лозя се отглеждат на 1 094.6 дка.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 17 965 стопанства в областта. От тях 88% отглеждат говеда, 12% – овце, 2% – кози, 0.6% – свине и 53% – птици. В Област Кърджали се отглеждат 48 385 говеда (8.4% от всички говеда в страната) със среден размер на стадата от 7.8 глави. Млечните крави са 31 282 броя. Говедата, овцете и козите се отглеждат предимно в стопанства на физически лица, съответно 99.5% от говедата, 100% от овцете и козите. В стопанствата на търговските дружества се отглеждат 55% от птиците. В 908 стопанства на физически лица се отглеждат 10 239 пчелни семейства.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

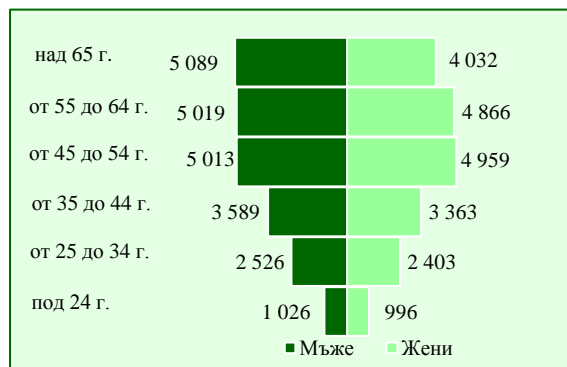


Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4



ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област Кърджали преобладават стопанствата, специализирани в отглеждането на тревопасни животни и на полски култури, и стопанствата със смесени култури и животновъдство – съответно 44.1%, 25.3% и 22.8%. Почти ¾ от стандартния производствен обем се формира от специализираните стопанства в отглеждането на тревопасни животни (51.1%) и на стопанствата със смесени култури и животновъдство (22.6%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област Кърджали

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област Кърджали	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	22 502	256 558.6
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	16 232	84 521.6
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	3 003	13 143.8
- в т.ч. зрял фасул	21 114	14 274.2	1 775	1 030.5
Тютюн	33 457	246 079.9	9 618	45 329.1
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	2 092	8 399.7
Картофи	88 749	135 529.9	6 412	5 671.4
Ягоди, пресни зеленчуци и цветя	72 103	247 081.3	3 162	6 863.6
Семейни градини	227 930	103 646.5	20 861	10 410.0
Постоянно затревени площи	107 267	3 820 229.9	14 274	156 575.0
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	880	5 052.0
- в т.ч. лозя	87 002	523 356.7	409	1 094.6
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	499	3 357.1
ябълки	19 138	58 509.8	375	677.7
сливи и джанки	16 273	83 745.8	154	758.7

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област Кърджали	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	15 802	48 385
- в т.ч. крави	86 210	347 291	15 524	32 085
Биволи	1 028	10 038	15	32
Овце	91 793	1 415 181	2 076	77 507
Кози	84 582	388 866	283	4 603
Свине	82 265	670 469	99	500
- в т.ч. свине-майки	15 235	73 547	30	138
Общо еднокопитни	92 806	112 632	5 446	5 747
Пчелни семейства	23 982	588 694	908	10 239

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област Кърджали		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	42 881	42 636	245
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	32 124	31 890	234

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област Кърджали

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област Кърджали	% в областта	
Общо		Брой стопанства	370 222	22 833	100.0%	
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	57 357.8	100.0%	
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	5 771	25.3%	
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	8 129.8	14.2%	
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	443	1.9%	
		СПО (хил. евро)	166 013.1	2 110.9	3.7%	
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	92	0.4%	
		СПО (хил. евро)	60 544.3	179.8	0.3%	
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	10 076	44.1%	
		СПО (хил. евро)	379 412.6	29 331.8	51.1%	
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	204	0.9%	
		СПО (хил. евро)	348 827.3	1 978.4	3.5%	
	Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	337	1.5%
			СПО (хил. евро)	65 950.0	1 148.6	2.0%
смесено животновъдство		Брой стопанства	50 186	607	2.7%	
		СПО (хил. евро)	76 438.5	1 515.4	2.6%	
смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	5 204	22.8%		
	СПО (хил. евро)	208 117.7	12 963.1	22.6%		
некласифицирани стопанства	Брой стопанства	982	99	0.4%		

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 22 833 земеделски стопанства с местонахождение в Област Кърджали, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализирани на резултатите земеделските стопанства са групирани на "физически" и "юридически" лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и "поведение" са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ви} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се провежда от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществи от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираха техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област Кърджали работиха 122 анкетьори и 14 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в девет общи типа:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство
9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО²⁰⁰⁷, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005-2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структури в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложен в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е "икономически размер" на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произведен в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.